

Нинослав С. Станојловић
ОШ „17. октобар”
Јагодина

УДК 37:929 Аџић С.
Прегледни рад
Примљен: 23. октобар 2018.
Прихваћен: 20. новембар 2018.

ХРОНОЛОШКЕ ЦРТИЦЕ О ЖИВОТУ И РАДУ СРЕТЕНА М. АѢИЋА

Ајсџиракџи: Рад је базиран на хронолошки изнетим елементарним подацима о животу и раду великог српског педагога Сретена М. АѢића, првог управитеља Српске краљевске мушке учитељске школе јагодинске.

Кључне речи: Сретен М. АѢић, живот, рад, хронологија.

Личност и дело, као и свеукупни животопис Сретена М. АѢића (1856–1933), великог српског педагога и духовног оца учитељства у Јагодини, били су и биће инспирација генерацијама истраживача српске педагошке мисли и историје школства у Србији уопште.

У поводу великих јубилеја јагодинске и српске просвете – 120 година од оснивања Српске краљевске мушке учитељске школе јагодинске и 25 година успешног рада Факултета педагошких наука у Јагодини, покушали смо да истакнемо и хронолошки уредимо најважније биографске цртице из богатог живота и узорите просветно-научне каријере Сретена М. АѢића, тим више што се ове године навршава и 85 година од његове смрти.

Надамо се да смо у тој племенитој намери макар делимично успели, остављајући обавезу будућим педантнијим и прилежнијим истраживачима да још боље изуче живот и дело духовно неумрлог Сретена М. АѢића.

1856.

15/27. октобра родио се у Малој Сугубини, среза Левачког, окружија Јагодинског, од мајке Саве, рођене Поповић и оца Милуна Милосављевића-Мачужића, свештеника.

1858.

Породица Милосављевић-Мачужић пресељава се у Врњце.

1860.

24. новембра умире му отац Милун, свештеник врњачки.

1862.

19. децембра умире му мајка Сава, ћерка проте врњачког Хаци Јефтимија Поповића.

1864.

Деда Хаци Јефтимије уписује га у трстеничку основну школу, са презименом изведеним од његове почасне титуле (Х)ацић.

1868.

Уписује Нижу гимназију у Крагујевцу.

1869.

28. марта умире му деда Хаци Јефтимије, прота врњачки. Тудор му постаје ујак Тодор Поповић, свештеник врњачки.

1872.

Постаје ученик првог разреда београдске Богословије, из које се убрзо исписује.

1873.

Уписује први разред Учитељске школе у Крагујевцу.

1874.

Новембра је искључен из крагујевачке Учитељске школе, са неколицином другова, под оптужбом да је један од организатора ђачке побуне и читалац социјалистичке штампе.

1875.

Полаже испит за привременог учитеља и добија службу у Горњој Крушевици, окружија Пожаревачког, настављајући и даље да следи идеје Светозара Марковића.

1876.

Постављен је за писара војне станице у Нересници, окружија Пожаревачког, током првог Српско-турског рата.

1877.

Наставља даље школовање на Учитељској школи у Београду.

1880.

29. јуна полаже учитељски испит зрелости са одличним успехом и наредне две школске године ради као учитељ у Трстенику.

1882.

18. новембра одлази у Беч као државни питомац, на двогодишње усавршавање наставе за слепе у Заводу за слепе. Истовремено, слуша четири семестра предавања из области психологије и педагогије на тамошњем *Педагогијуму*, као први Србин.

1884.

Подноси опширан извештај Министарству унутрашњих дела, под насловом *Како њреба зидати зграде за слеје*.

Присуствује Интернационалном конгресу посвећеном слепим особама у Амстердаму, као српски изасланик.

1886.

Похађа двогодишње филозофско-педагошке студије на Универзитету у Лајпцигу и бави се експерименталном педагогијом.

Објављује значајну расправу *Ручни рад у мушкој школи*.

1889.

Предаје педагогију и психологију у Учитељској школи у Нишу. Држи предавање о ручном раду на Шестој годишњој учитељској скупштини у Нишу, на којој је изабран за почасног члана Учитељског удружења.

1890.

Држи светосавски говор „О српској националној школи”, који је добио велики публицитет.

1891.

Почиње да објављује методичку збирку у 35 наставака посвећену истом броју дечијих игара у стручном часопису *Учиитељ*.

1892.

Објављује запажену студију *Телесно васпитање*, посвећену учитељима и родитељима.

1894.

На Турђевдан, у Нишу држи чувено предавање „Телесно развијање и гимнастика”, у коме је истакао значај телесних вежби и потребу оснивања гимнастичких дружина.

Публикује прво издање *Учиитељевих забелешки*.

1895.

4. августа полаже професорски испит из следеће групе предмета: психологија са логиком, педагогија са методиком, немачки језик са књижевношћу и српски језик. Постаје професор у Вишој женској школи у Београду, где предаје психологију, педагогију и школски рад.

1896.

15. маја венчао се у Београду са Милевом, ћерком Јелене и Јанићија Поповића, професора београдске Богословије.

Предаје школски и ручни рад у алексиначкој Учитељској школи, где је установио вежбаоницу и израдио Правила о вежбаоници.

Оснива у Нишу Удружење за увођење ручног рада у мушке основне школе и постаје његов председник.

1897.

11. јула у Београду родио му се син Милован, будући учитељац.

Објављује студију *Потребна интернатија*, у којој образлаже потребу да учитељске школе у Србији буду уређене интернатски.

1898.

Од маја до јула, боравио је у Шведској и Норвешкој, на курсу за дечије игре и ручни рад, којом приликом је изучавао тамошње устројство учитељских школа.

28. јула, на предлог министра просвете и црквених послова Андре Ђорђевића, усвојен је у Народној скупштини Закон о установљењу Мушке учитељске школе јагодинске.

4. августа постављен је указом за управитеља ове школе.

13. децембра, на свечаном отварању Мушке учитељске школе у Јагодини, одржао је пригодан говор, у коме је изнео визију њеног уређења и методiku рада.

Одликован је орденом Светог Саве петог реда.

1899.

Уредио је и објавио *Први годишњи извештај Мушке учитељске школе јагодинске*. Извештаји су излазили сваке године, све до 1914. године.

1900.

3. фебруара родила му се ћер Надежда, будућа наставница. Умрла је као игуманија Ана у манастиру Враћевшници 1975. године, као последњи изданак своје породице.

Започиње да уређује парк око Мушке учитељске школе јагодинске, уз помоћ ученика.

По његовој замисли, а на захтев министра просвете, уређен је интернат при београдској Богословији.

Био је српски делегат на Интернационалном конгресу за наставнике основних и средњих школа у Паризу.

1902.

Сазидан је стан за њега и његову породицу у кругу Мушке учитељске школе јагодинске.

1903.

По његовом нацрту, подижу се прве пољске учионице у парку Мушке учитељске школе јагодинске, а редовна настава у њима почела је пет година касније.

Одликован је орденом Светог Саве четвртог реда.

1906.

Донео је из иностранства у Јагодину прву фудбалску лопту.

1907.

Одликован је орденом Светог Саве трећег реда.

1909.

Објављује *Васиљичеве белешке*.

1912.

Започиње писање бележака *Из школиној њарка*. Исписао је укупно 21 свеску.

1914.

Почиње да сакупља исечке из домаће и иностране штампе који су се односили на Први светски рат. Збирку је насловио *Проштеривање Поћорекa 1914*.

Активно учествује у претварању Мушке учитељске школе јагодинске у резервну војну болницу, једну од најуређенијих сличних установа у Србији те ратне године.

1915.

Дочекује краља Петра I Карађорђевића у Јагодини, који га, одушевљен школским парком, позива да уреди и парк на Опленцу око његове задужбине. Одлази више пута на Оплепац.

При преласку преко Албаније смртно страда од Арнаута његов син Милован. Упорно се распитује за синовљеву судбину, преко разних организација и новина.

1916.

Оснива у окупираној Јагодини Први есперантски клуб и започиње рад на есперантско-српском речнику. Речник није довршио.

Приликом доласка аустроугарског гувернера Србије у Јагодину, грофа Јохана фон Салис-Севиса, оштро му се обраћа са захтевом да се државним службеницима и пензионерима, који су се нашли у граду на Белици, исплаћују новчане накнаде које им српска влада шаље са Крфа, а окупатори задржавају.

1918.

Почиње да сакупља и пише афоризме. У рукопису их је остало преко 13 хиљада.

1919.

15. јануара почиње да бележи одабране цитате из свог педагошког опуса у бележници *Моји афоризми*.

1920.

20. августа постављен је за обласног просветног инспектора у Суботици, на лични захтев.

1921.

5. фебруара постављен је за редовног професора на Вишој педагошкој школи у Београду.

1922.

18. маја одлази у Беч, Праг и Лајпциг, са задатком да проучи питање реформи вишег педагошког школовања.

1923.

31. августа постављен је за управитеља Учитељске школе у Вршцу. На ту дужност није ни отишао.

1924.

21. фебруара пензионисан је као чиновник прве категорије, треће групе.

1925.

Објављује публикацију *Медоносно шибље и грвеће*, која је лепо прихваћена и у стручној и у лаичкој јавности.

1926.

Објављује расправу *Биљчина душа*, уводећи нову научну дисциплину – психологију биљака.

1930.

Публикује филозофску расправу *На ливадици вечности*, у којој кроз природу посматра законе живота.

Објављује популарну брошуру *Лековиће биљке у Југославији*, плод вишегодишњег истраживачког рада на терену.

1932.

8. августа умире му супруга Милева у породичној кући у Београду.

1933.

9. децембра, у 77. години живота, умро је у једној од београдских болница. Сахрањен је на београдском Новом гробљу.

1939.

15. октобра откривена је његова спомен-биста са плочом испред зграде Учитељске школе у Јагодини. Објављена је овим поводом и пригодна публикација *Срејен М. Ацић. Споменница у славу учитеља, професора, директора, педагога, научника и народног просветитеља*.

1959.

Посмртне остатке Милеве и Сретена Ацића са београдског Новог гробља пренела је, заједно са надгробном плочом, на монашко гробље у порти манастира Враћевшница игуманија Ана. На мермерном крсту дописала је и име свог брата Милована, који је остао у албанским беспућима. На овај корак се одлучила зато што је тадашње руководство Учитељске школе у Светозареву прећутно одбијало да брине о гробу оснивача и првог управитеља Мушке учитељске школе јагодинске.

ЛИТЕРАТУРА

Бошков (1972): Живојин Бошков (ур.), *Лексикон писаца Југославије*, I, Београд: Београдски издавачко-графички завод.

Ђорђевић, Лазаревић, Недељковић (1998): Јован Ђорђевић, Живољуб Лазаревић, Милан Недељковић, *Век образовања учитеља у Јагодини 1898–1998*, Јагодина–Београд: Учитељски факултет у Јагодини, Завод за уџбенике и наставна средства.

Ђорђевић (2001): Оливер Ђорђевић, *Срејен Ацић и његова породица*, Манастир Враћевшница.

Ђорђевић (2014): Оливер Ђорђевић, *Срећен Аџић и његова кћи иџманија Ана*, Манастир Враћевшница.

Лесковац, Форишковић, Попов (2004): Младен Лесковац, Александар Форишковић, Чедомир Попов (ур.), *Српски биографски речник*, 1 (А–Б), Нови Сад: Матица српска.

Милосављевић (2006): Светомир Милосављевић (ур.), *Животи и дело Срећена М. Аџића*, зборник радова са Округлог стола, одржаног 14. октобра 2006. године у Трстенику поводом 150 година од рођења Сретена Аџића, Јагодина: Историјски архив, Крушевац: Историјски архив, Трстеник: Библиотека „Јефимија”.

Недовић (1998): Велизар Недовић, *Педагошки оцледи Срећена Аџића*, Јагодина: Учитељски факултет.

Петровић, Мајсторовић, Јовановић, Бобић, Обреновић, Ристић (1969): Борислав Петровић, Милић Мајсторовић, Јован Јовановић, Милољуб Бобић, Радован Обреновић, Мирослав Ристић, *Седам деценија Училијске школе у Свећозареџу*, Светозарево: Учитељска школа „Сретен Аџић”.

Ристић (1939): Милован Ристић (ур.), *Срећен М. Аџић. Сјоменица у слаџу училијеља, џрофесора, дирекџора, џедајоја, научника и народној џросвеџијеља од захвалних му ученика и џошџовалаца*, Јагодина.

Ninoslav S. Stanojlović
Primary school „17. oktobar”
Jagodina

CHRONOLOGICAL RESUME OF SRETEN M. ADŽIĆ’S LIFE AND WORK

Summary: The paper deals with key details of life and career of Sreten M. Adžić, the first principal of the Male Teacher Training School in Jagodina. The facts are presented in chronological order.

Key words: Sreten M. Adžić, life, work, chronology.